

2.7.2018

EOAK/6199/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Notaari Kaisu Lehtikangas

HOIVAKOTI MENNINKÄINEN

Tarkastuspöytäkirja

Aika: 24.10.2017

**Paikka: Hoivakoti Menninkäinen
Menninkäisentie 9, 87700 Kajaani**

Läsnä: Oikeusasiamiehen kansliasta:
Esittelijä Jaana Romakkaniemi
Notaari Kaisu Lehtikangas

Hoivakoti Menninkäisestä
Toimitusjohtaja - - -
- - - (entinen toimitusjohtaja)

TARKASTUKSEN TARKOITUS

Oikeusasiamiehen kanslian edustajat esittivät eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen Maija Saksin antaman määräyskirjan tarkastuksen suorittamista varten ja kertoivat lyhyesti apulaisoikeusasiamiehen suorittamista tarkastuksista sosiaalihuollon yksiköihin kuten vanhusten ympärivuorokautista palveluasumista tarjoaviin yksiköihin. Tarkastus tehtiin ennalta ilmoittamatta.

Tarkastuksen tarkoituksena oli tutustua Hoivakoti Menninkäisen tarjoaman hoidon sisältöön ja laatuun.

Vanhuksille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoavissa yksikössä haluttiin selvittää vanhusten saaman hoidon ja hoidon ihmisarvoa kunnioittavaa luonnetta, ja sitä, että kunnat huolehtivat myös heikommassa asemassa olevien kuntalaisten perustuslain 19 §:n mukaisesta oikeudesta sosiaaliturvaan ja huolenpitoon.

Eduskunnan oikeusasiamies on nimetty YK:n epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamaksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa voidaan kohdistaa rajoitteita. Uusi tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla.

YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin myötä (10.6.2016) eduskunnan oikeusasiamiehestä on tullut osa yleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaista rakennetta, jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Tämän vuoksi oikeusasiamies kiinnittää tarkastuksilla erityistä huomiota vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen kuten muun muassa vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumiseen, rajoitustoimenpiteiden käyttöön, osallistumisen mahdollisuuksiin sekä toimitilojen esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviin seikkoihin. Vammaisyleissopimuksen piiriin voidaan katsoa kuuluvan muun muassa muistisairaat henkilöt.

YLEISKUVAUS TARKASTETTAVASTA KOHTEESTA

Hoivakoti Menninkäinen sijaitsee Kajaanissa Lohtajan kaupunginosassa. Yksityisen perheyri-tyksen omistama hoivakoti on perustettu vuonna 1998 ja nykyiseen uudisrakennukseen hoiva-koti on muuttanut vuonna 2016. Yrityksessä on tapahtunut sukupolvenvaihdos keväällä 2017, jolloin - - - on aloittanut toimitusjohtajana.

Hoivakoti on tarkoitettu vanhusikäisille henkilöille ja suurimmalla osalla asiakkaista on jonkin-asteinen muistisairaus.

Hoivakodissa on 30 asuinpaikkaa ja asukkaita oli tarkastuksen aikana 23. Asukkaita on kolme miestä ja loput naisia. Ikäjakauma on 67–98 vuoden välillä ja keski-ikä on noin 87 vuotta. Kes-kustelun mukaan hoivakodin asukkaat ovat nykyään fyysisesti paremmassa kunnossa, mutta muistamattomampia.

Asukkaiden asuminen perustuu vuokrasopimukseen ja jokaisella asukkaalla on oma huone kylpyhuoneella.

PALVELUT

Terveydenhoito

Hoivakodissa on kaksi sairaanhoitajaa. Terveyskeskuksessa on oma nimetty lääkäri, joka on toiminut hoitokodin lääkärinä 16 vuotta. Lääkäri käy paikalla hoivakodissa 4–5 kertaa vuodes-sa, jota pidettiin riittävänä. Lääkkeet hankitaan apteekista ja jaetaan dosetteihin hoivakodissa. Keskustelun mukaan uni- tai rauhoittavia lääkkeitä ei ole säännöllisessä käytössä yhdelläkään asukkaalla. Muutama asukas käyttää epäsäännöllisesti. Keskustelun mukaan päivittäiset akti-viteetit ovat hyvä unilääke. Lääkkeiden säilyttäminen oli järjestetty asianmukaisesti erillisessä lukollisessa huoneessa.

Fysioterapia / kuntoutus

Hoivakodissa on käytössä kuntouttava työote. Asukkaiden puolesta ei tehdä asioita, mikäli nämä pystyvät suoriutumaan toimista itsenäisesti. Hoivakodilla on Kainuun fysioterapian kanssa sopimus. Fysioterapeutti tekee arvion kuntoutuksen tarpeesta ja antaa ohjausta työn-tekijöille. Hoivakodissa järjestetään erilaisia jumppahetkiä asukkaille.

Suun ja hampaiden hoito

Alle kymmenellä asukkaalla on omat hampaat ja ne pestään päivittäin lounaan jälkeen. Asuk-kaiden hampaita voidaan pestä myös sängyssä maaten. Hampaat tarkastetaan säännöllisesti.

Henkilökohtainen hygienia

Asukkaat viedään suihkuun viiden päivän välein tai tarvittaessa useamminkin. Hoivakodissa on sauna, jota lämmitetään tarvittaessa.

Jokainen asukas, joka voidaan, viedään vessaan vähintään kolme kertaa päivässä. Asukkailla ei ole vaippoja käytössä varmuuden vuoksi. Kainuun SOTE on kilpailuttanut vaippojen toimit-tajat ja asukkaat saavat vaipat maksutta. Keskustelun mukaan asukkailla on riittävä määrä tarpeenmukaisia vaippoja käytössään, vaikka vaippojen laatu onkin heikentynyt kilpailutuksen jälkeen.

Ateriat, nesteytys

Lounas ja päivällinen haetaan ulkopuoliselta palveluntuottajalta ja annostellaan asukkaille hoivakodissa. Soseutetut ruuat tarjoillaan erillisinä soseita. Asukkailta kysytään mahdollisuuksien mukaan toiveruokia. Ateriat syödään yhteisissä tiloissa.

Ulkoilu/virkistys

Hoivakodissa on iso aidattu piha-alue, jossa voi oleskella ja liikkua. Pihalla on muun muassa viljelylaatikoita ja perunapenkki. Asukkaat voivat osallistua viljelysten hoitoon. Asukkailta kysytään halukkuudesta ulkoilla. Asukkaista ulkoiluttavat työntekijät ja omaiset. Hoivakodissa on askartelua, liikuntaa ja musiikkia, sekä muuta viriketoimintaa säännöllisesti.

Vammaisuus/esteettömyys

Hoivakodin toimitilat ovat sisätiloiltaan esteettömät. Käytävillä on kaiteet ja valaistus on hyvä. Ulko-ovella on loiva luiska ja rappuset. Pihalla on pysäköintipaikkoja ja bussipysäkki on lähietäisyydellä.

Itsemääräämisoikeus ja rajoitustoimenpiteet

Rajoitustoimenpiteistä on käytössä haaravyöt ja sängynlaidat. Rajoitustoimenpiteiden tarpeesta keskustellaan omaisten kanssa. Lääkäri tekee päätöksen rajoitteen käyttöönotosta. Keskustelun mukaan arviointia tehdään jatkuvasti ja rajoitteiden tarkoituksenmukaisuus tarkistetaan aina lääkärin käydessä hoivakodissa.

Asukas saa päättää itse milloin herää ja ruokaa on mahdollista saada myös yöaikaan. Osalla asukkaista on edunvalvoja. Hoitokodin asukkailla ei ole käteisvaroja hoivakodissa.

Hoitosuunnitelmat

Hoito- ja palvelusuunnitelmat tehdään yhdessä omaisten ja sairaanhoitajan kanssa ja niitä päivitetään puolivuositain tai tarpeen mukaan.

Saattohoito

Asukkaita voidaan hoitaa hoivakodissa elämän loppuun saakka ja omaiset voivat yöpyä hoivakodissa. Työntekijöille on järjestetty saattohoitokoulutusta.

HENKILÖKUNTA

Hoivakodissa oli tarkastuksen aikaan yhteensä 19 työntekijää, joista aamussa on viisi, illassa 4 ja yössä yksi. Työntekijä mitoitus on 0,53. Hoivakodin naapurissa on kehitysvammaisille tarkoitettu yksikkö ja näissä kahdessa yksikössä yövuoroissa oleva henkilöt soittavat toisilleen joka yö klo 24.00 ja 4.00 tarkistaakseen kummankin yksikön tilanteen.

OMAVALVONTASUUNNITELMA

Hoivakoti Menninkäisessä on tehty omavalvontasuunnitelma, mutta se ei ollut yleisesti nähtävissä hoivakodissa. Yrittäjää ohjattiin panemaan omavalvontasuunnitelma esille, jotta se on kaikkien luettavissa ilman, että sitä täytyy erikseen pyytää. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 6 §). Saavutettavuuden näkökulmasta olisi myös hyvä, että se olisi luettavissa hoivakodin internet sivuilla.

HAVAINNOT

Hoivakoti Menninkäinen tilat ovat viihtyisät ja valoisat. Asukkaille on erillisiä oleskelutiloja ja jakelukeittiön luona on ruokatila.

Tarkastuksen aikana eräällä asukkaalla oli vieraita käymässä ja he pitivät hoivakotia parhaana paikkana heidän ystävälleen. Yksi asukas istui yhteistiloissa ja äänteli koko ajan niin kovalla äänellä, että eräs toinen asukas tuli kertomaan tarkastajille, että piti sitä häiritsevänä.

APULAIISOIKEUSASIAMIEHEN ARVIO

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin arvio tarkastuskohdetta saamiensa tietojen ja tarkastushavaintojen perusteella seuraavasti.

Hoivakoti Menninkäisessä on hyvät, kodinomaiset tilat vanhusten palveluasumiseen ja asukkaille on tarjolla hyvää hoivaa ja toimintaa.

Apulaisoikeusasiamies piti puutteena sitä, että lääkäri kävi paikalla hoivakodissa vain 4–5 kertaa vuodessa. Lääkärin käynteihin liittyen hän kiinnitti huomiota rajoitustoimenpiteiden käyttöön ja siihen, että rajoitteiden tarkoituksenmukaisuus tarkistetaan aina lääkärin käydessä hoivakodissa.

Apulaisoikeusasiamies totesi, että laillisuusvalvonnassa on vakiintuneesti katsottu, että kaikenlaiseen asukkaan rajoitukseen saa ryhtyä vain lääkärin päätöksellä ja lääkärin tulisi myös seurata, että rajoitteita ei käytetä enempää eikä pidempään kuin on välttämätöntä ja niiden käyttö lopetetaan välittömästi, kun niiden käyttäminen ei enää ole tarpeellista. Rajoitteiden käyttämisestä tulee keskustella ennen niiden käyttöönottoa omaisten tai muiden läheisten kanssa. Heille tulee myös selvittää omaisille, miksi johonkin rajoitustoimenpiteeseen on turvauduttu. Rajoitteiden käyttämistä koskeva päätöksenteko ja niiden keston arvioiminen saattaa vaarantua, mikäli lääkäri käy vain harvoin.

Apulaisoikeusasiamies totesi lisäksi, että Hoivakoti Menninkäinen on siellä asuvien vanhusten koti. Hoivakodin olosuhteiden ja ilmapiirin pitäisi olla sellainen, että kaikki asukkaat tuntisivat olonsa rauhalliseksi ja turvalliseksi. Epäkohdista tai häiriötekijöistä, jotka vaikuttavat asukkaiden elämänlaatuun, tulisi keskustella mahdollisuuksien mukaan asukkaiden, heidän omaisten ja työntekijöiden kanssa ja löytää ratkaisuja tilanteisiin, jotta kaikilla asukkailla ja (työntekijöillä) olisi hyvä olla hoivakodissa.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Kaisu Lehtikangas
notaari